

Lausuntopyyntö luonnoksesta laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Kunnanhallitus 18.08.2026 § 112
290/00.01.02.03/2026

Valmistelija

talouspäälikkö Minna Kontturi, minna.kontturi@ilomantsi.fi

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 28.8.2026 mennessä.

Vuonna 2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä osana valtion talouden sopeutustoimia. Vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia 0,76 prosenttiyksiköllä vuoden 2026 tasosta. Valtionosuusprosentin kautta toteutettuna vaikutus olisi kaikissa kunnissa euromääräisesti asukasta kohden yhtä suuri 16,62 euroa.

Hallitus päätti vuoden 2025 kehysriihen yhteydessä, että osana uusia sopeutustoimia kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistetaan 75 miljoonan euron, eli noin kahden prosentin vähennys. Vähennys linjattiin toteutettavaksi vuonna 2026 määräaikaisesti siten, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa.

Kevään 2026 kehysriihen yhteydessä hallitus päätti, että pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamista jatketaan vuodesta 2027 lukien kehysriihessä 2025 linjatulla tavalla siten, että vähennys on yhtä suuri prosentuaalinen osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden valtionosuus on negatiivinen. Tämä tarkoittaa alle 5 000 asukkaan kuntakoryhmässä 0,09 prosenttiyksikön kunnallisveroprosentin nostoa.

Valtionosuuden tarkoitus on taata lakisääteisten julkisten peruspalveluiden, kuten perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen saatavuus ja tasavertaisuus koko maassa.

Sote-uudistuksen yhteydessä vuonna 2023 kuntien tuloja ja valtionosuuksia leikattiin. Soten palkkojen yhteensovittamisen maksajia ovat toistaiseksi olleet kunnat. Sote-uudistuksen jälkeen peruspalvelujen valtionosuuksiin on tehty lisäleikkauksia ja tarkistuksia valtion budjeteissa. Hankintalaista aiheutuvat muutuskustannukset eivät ole vielä tiedossa.

Hallituksen esitysluonnos pohjautuu kunnan valtionosuuden pysyvään leikkaamiseen. Valtionosuuden leikkaukset heikentävät kunnan mahdollisuuksia tuottaa lakisääteisiä palveluja ja tehdä kuntatalouden elinvoimaa lisääviä investointeja. Kunnan on järjestettävä lakisääteiset palvelut asukasmäärästä riippumatta. Leikkaukset haastavat kuntatalouden pidempikestoista suunnittelua ja lisäävät samalla taloudellista epävarmuutta muun muassa toimintamenojen kustannusten nousun myötä.

Ilomantsin kunta on laaja-alainen, harvaan asuttu ja pitkien etäisyyksien kunta, jolle valtionosuudet merkitsevät viidesosaa kokonaisrahoituksesta. Esitysluonnoksen vaikutuksista kuntatalouteen on kirjattu, että kunnat voivat sopeuttaa talouttaan muun muassa menoja karsimalla tai korottamalla veroprosenttia.

Ilomantsin kunta on sopeuttanut talouttaan tiivistämällä konserni- ja henkilöstörakennetta. Sen lisäksi kunta on karsinut muita menoja ja lisännyt tulojaan kunnallisveroprosenttia ja maksuja nostamalla. Rajan tuntumassa oleva Ilomantsin kunta on pidettävä asuttuna ja elinvoimaisena jo rajaturvallisuudenkin vuoksi. Valtionosuuden leikkaukset eivät tue tätä näkökulmaa.

Jos peruspalvelujen valtionosuusleikkaukset toteutuvat esitysluonnoksen mukaisesti pysyvinä, niin valtionosuusuudistukselle ei nähdä olevan enää tarvetta.

Esittelijä kunnanjohtaja Ahokas Marjut

Päätösehdotus Kunnanhallitus päättää todeta lausuntonaan, että se ei kannata hallituksen esitysluonnosta laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Päätös Hyväksyttiin.

Toimenpiteitä varten ja tiedoksi
1. Lausuntopalvelu